

Kapı Halkı Çalışmaları

L. Sevinç Küçüköğlü, Cumhur Bekar, Azize Çakır, Michael Nizri

Kapı veya kapı halkı konusu Osmanlı idaresinin merkezinde oldukça önemli bir yere sahip olmasına rağmen, Osmanlı çalışmalarında henüz net bir alan olarak görülmemektedir. Osmanlı yönetiminin her yüzyılında idare alanına, düzen ve düzensizliğe, merkez ve taşraya, ehl-i ilm, ehl-i seyf, ehl-i kalem ve ayanların ve hatta eşkıya ve kışla gruplarının işleyişlerine dair en temelden bilgiler içeren kapı halkı birçok çalışmada ancak yeri geldikçe bir yan hikaye olarak kısaca anlatılmış, kapı halkı üyeleri ise ekseriyetle isimlerinden ibaret kalmıştır. Kapı halkını merkeze alan çalışmalarda ise kapı meselesi çoğunlukla farklı gruplar özelinde, mesela vezirler, taşra hanedanları veya saray görevlileri özelinde ele alınmış, karşılaştırmalı değerlendirmeler yahut dönemselsel değişimlere kısıtlı olarak yer verilmiştir.

Bu panelin amacı öncelikle kapı halkı alanını bir çalışma alanı olarak belirleme niyetini, bu alanın potansiyelini, önemi ve zorluklarını ve olası kaynaklarını tartışmaya açmaktır. Panelimizde yer alan bildiriler sadece 17. yüzyıl sonrası vezir, sultan ve ayan hikayeleri üzerinden kapı halkı meselesinin farklı boyutlarını ele alacak olsa da bu çalışmaların sağladığı veriler ve sorular ışığında diğer yüzyıllarda ve farklı kategorilerde de yeni kapı çalışmalarının teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Panelimizin ilk bildirisini kapı halkındaki en belirgin dönüşümlerden biri olan padişah kapısının zayıflaması ile birlikte vezir kapılarının güç kazanmasını Köprülü hanesi üzerinden, kapı ve himaye sisteminin ve buna paralel erken Osmanlı devletinin geçirdiği değişimleri işaret ederek anlatacaktır. İkinci bildiri yine bir vezir kapı halkı, ancak daha orta ölçekli bir kapı hikayesi ile devam edecektir. Bu bildiri 18. yüzyıl sonlarından bir kapı patronu olan Gürcü Osman Paşa ile onun kapı halkı üyeleri arasındaki ilişkinin dinamiklerine, tam da patronları zirveden düşerken ve asi ilan edilmişken kapısındaki adamlarının tepkilerine, stratejik adımlarına dikkat çekecektir.

Bir sonraki bildiri Osmanlı hanedanından III. Mustafa'nın kızı Beyhan Sultan'ın hanesine ait masraf kayıtlarını inceleyecektir. Masraf kalemlerine dayanarak sultanın kapı halkının tüketim davranışlarını, yapısını, organizasyonu ve ilişki ağlarını analiz edecektir. Dördüncü ve son bildiri ise, bir bürokratin kapı halkı ile bir ayan ailesinin bir müsadere vakasında kesişen hikayesini ele alacaktır. II. Mahmud döneminin güçlü bürokratlarından Halet Efendi'nin, adamları aracılığıyla Ermeni Düzoğulları'nın mal varlıklarını nasıl kendi hanesine ve işbirlikçilerine transfer ettiği örnekleriyle gözler önüne serilecektir.